

3. Теремецький В. І. Застосування зарубіжного досвіду правового захисту персональних даних в Україні / В. І. Теремецький, Д. В. Цвірюк // Часопис Академії адвокатури України. Том 7. – 2014. – № 2. – С. 73–82.

4. Волосецький В. О. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних / Володимир Олегович Волосецький. // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2016. – № 12. – С. 148–151.

Расвська В.П.

студентка,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ CASE LAW ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У березні 2020 року було ухвалено новий закон, який вже у липні 2021 року відкриває ринок земель сільськогосподарського призначення. Цей крок є дуже важливим і у економічному, і у політичному аспектах для України, а також є однією з вимог МВФ для отримання підтримки економіки нашої країни.

Перші кроки на шляху до ухвалення такого закону були зроблені ще у 2011 році, коли було ухвалено законопроект «Про ринок земель», який передбачав створення Державного банку землі у 2013 році, а також містив обмеження у площі землі, яка могла передаватися у власність одній особі. Подальшого руху даного законопроекту так і не відбулось, дія мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення продовжилась далі.

У ніч з 30 на 31 березня Верховна Рада України з численними поправками все ж таки ухвалила даний законопроект, який наразі знаходиться на підписі у Президента України. Шлях до цього був дуже складним та довгим, мораторій існував з 1992 року. Прогнози щодо наслідків ухвалення такого закону є неоднозначними, часто навіть суперечливими, проте його було ухвалено.

Враховуючи підвищений рівень актуальності таких новел земельного законодавства України, вважаємо за необхідне дослідити судову

практику Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) з цього питання.

У 2018 році з огляду на відсутність існування ринку землі сільськогосподарського призначення, ЄСПЛ розглянув справу за позовом громадян України. Це була справа Зеленчук і Цицюра проти України /Zelenchuk and Tsytsyura v. Ukraine/ заяви № 846/16 та № 1075/16 рішення від 22.05.2018 [1], основним обґрунтуванням заявників було те, що існуючий мораторій для них, як для власників земель сільськогосподарського призначення, які вони отримали у порядку спадкування, спричиняє значні обтяження, постійне продовження строку мораторію порушує принцип правової визначеності, та в цілому порушуються їхні права, що закріплені у статті 1 Першого протоколу до ЄКПЛ.

Суд, перш за все, оцінював пропорційність та суворість тягарю, створеного для заявників неодноразовим продовженням мораторію. При оцінці суворості тягара, який було створено для заявників, ЄСПЛ вважає такими, що стосуються справи та впливають на саму суворість тягарю такі фактори:

1) тривалість строку, протягом якого для заявників діяли обмеження. Наразі він досяг в цілому 17-ти років, при цьому такі обмеження справляють вплив саме на першу заявницю та другого заявника більше ніж дванадцять та десять років відповідно. Подібне питання розглядалось у справі «Спорронг і Льоннрот проти Швеції», пункт 72, в яких обмеження щодо здійснення майнових прав у повному обсязі тривало дванадцять та більше ніж десять років відповідно);

2) широкий спектр обмежень, які заважають заявникам практично будь-яким чином відчувувати свою землю та використовувати її для будь-яких цілей, крім сільського господарства, та

3) загальний та негнучкий характер обмежень, які не підлягають жодному індивідуальному перегляду чи виключенню. Щодо даного питання ЄСПЛ вже зазначав в ухвалі щодо прийнятності у справі «П. Плазье Б.В.» та інші проти Нідерландів» (P. Plaisier B.V. and Others v. the Netherlands), заяви № 46184/16, 47789/16 та 19958/17, пункт 91, від 14 листопада 2017 року, в якій не була виключена індивідуальна оцінка суворості тягара, покладеного на заявника національними судами.

Аналізуючи висновки Суду, можна сказати, що рішенням було встановлено, що невизначеність, яка створюється неодноразовим продовженням мораторію, посилює тягар для заявників. На практиці їх майнові права виявились ненадійними та перестали відчувуватися. Це

потрібно розглядати з урахуванням чітко встановленого принципу судової практики про те, що Конвенцію слід тлумачити та застосовувати таким чином, щоб її гарантії були практичними та ефективними, а не теоретичними та ілюзорними. Суд приходить до висновку, що заявники були переповнені нездатністю влади досягнути своїх цілей, які існували протягом усієї дії мораторію. Зважаючи на переконання причин вибору найбільш обмежувальної альтернативи, доступної владі, та не менш обмежувальних заходів. Суд вважає, що тягар, який покладається на заявників, є надмірним (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Папошвілі проти Бельгії» [ВП] (*Paposhvili v. Belgium*) [GC], заява № 41738/10, пункт 182, ЄСПЛ 2016, з подальшими посиланнями).

Зважаючи на вищезазначені міркування та той факт, що уряд не надав достатніх аргументів для підтримки заходів, застосованих до земель заявників, Суд приходить до висновку, що держава-відповідач вийшла за межі свого широкого розсуду у цій галузі та не досягла справедливого балансу між загальним інтересом громадськості та майновими правами заявників. Отже, це призвело до порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції [2].

Таким чином, ЄСПЛ визнав за заявниками право на справедливую сатисфакцію шляхом встановлення Урядом України порушення їхніх прав, а також вказав на те, що якщо Уряд буде і далі затягувати прийняття відповідного закону, який скасує мораторій та надасть громадянам право розпоряджатися вільно та на свій розсуд належним їм майном, з часом це може призвести до ситуації, коли компенсація за статтею 41 може стати виправданою, особливо для певної категорії власників землі сільськогосподарського призначення, які зазнали подібних обтяжень.

На сьогодні маємо вже підписаний Президентом України Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення». Його основні положення полягають у такому, що з липня 2021 року скасовується мораторій, та до 1 січня 2024 року купляти землі сільськогосподарського призначення зможуть тільки фізичні особи-громадяни України з обмеженням 100 га в одні руки, з 2024 року – 10 000 га; можливість існування права іноземців набувати у власність землі сільськогосподарського призначення визначається тільки всеукраїнським референдумом; юридичним особам дозволено купляти землі сільськогосподарського призначення тільки з 2024 року, до цього

моменту – тільки фізичним особам. При цьому встановлюється заборона для юридичних осіб, власниками яких є громадяни країни-агресора, що входять до терористичних організацій; передбачається переважне право орендарів на купівлю таких земель, якщо вони набули право користування ними не пізніше 2010 року. Їм надається право викупу землі за нормативною грошовою оцінкою з розстрочкою на 10 років та без проведення торгів; банки зможуть мати у власності такі землі тільки у разі отримання їх на умовах застави та лише протягом 2 років, після чого передбачається обов'язковий їх продаж; встановлено державне регулювання мінімальної ціни землі, яка повинна бути не менше нормативної грошової оцінки [3].

Саме такою є головна суть закону, що вступить в силу з липня 2021 року. А наслідки такої реформи будуть спостерігатися пізніше. Наразі головною тезою опозиції його ухвалення є те, що ми не повинні допустити встановлення контролю одного крупного землевласника або іноземців над усією або більшою частиною українських земель. Для цього у законопроекті передбачені кількісні та якісні ліміти та обмеження, забезпечення цієї мети є головним завданням держави.

Країни Європи вже пройшли цю стадію запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення. Ринок сільськогосподарських земель у країнах Західної Європи переважно відкритий та лібералізований, а сільськогосподарське виробництво – високотехнологічне, продуктивне та ефективне. Сьогодні значна увага приділяється збереженню навколишнього середовища та екологічним стандартам. У деяких країнах (Франція, Бельгія, Австрія) ринок контролюється місцевими агенціями, існують непрямі обмеження та складні процедури транзакцій. Це негативно впливає на динаміку ринку та ціну сільськогосподарських земель. У той же час, приклад Нідерландів, Великобританії та Ірландії, які є найбільш відкритими та лібералізованими ринками, підтверджує, що дерегуляція ринку землі має позитивний ефект (ціна за 1 га земель сільськогосподарського призначення у Нідерландах сягає 63 700 доларів, у Ірландії – 39 300 доларів, у Великобританії – 31 400 доларів) [4].

Таким чином, якщо йти за сценарієм цих країн, на перший час, існування обмежень та лімітів необхідне, з метою стабілізації та впорядкування відносин на ринку землі. З часом можливе їх поступове зниження або взагалі повне скасування. Як показує практика, більш

ліберальний ринок означає більш вищу ціну землі, що позитивно впливає на економіку країни.

За прогнозами Світового банку та Міністерства аграрної політики України, запровадження ринку землі неодмінно спричинить значні зміни у економіці, а також у агросекторі держави. Для того, щоб такі зміни були позитивними, країна повинна дотримуватися сценарію країн Західної Європи, що вже підтвердив свою дієвість та ефективність на практиці.

Список використаних джерел:

1. Рішення Європейського суду з прав людини від 22.05.2018 р. у справі «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16).
2. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / [Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка. – Харків : Право, 2019. – 360 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 № 552-IX // Відомості Верховної Ради України. – 2020.
4. Земельна реформа старих країн-членів ЄС – досвід Німеччини [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/288-zemelna-reforma-starih-krayin-chleniv-yes--dosvid-nimechchini>

Сівак І.В.

студентка,

Науковий керівник: Саракуца М.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

СУТЬ ПОНЯТТЯ «ACQUIS COMMUNAUTAIRE» ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Унікальність правової системи ЄС проявляється не лише у верховенстві її норм над усіма державами-учасницями, а й у наявності великого правового доробку, що застосовується у Союзі та є обов'язковим для держав-претендентів на участь в ньому, – «acquis